

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Değer Öğretiminde Hikâye Kullanımına İlişkin Nitel Bir Araştırma

(A Qualitative Research on the Use of Stories in Value Teaching in Qur'an
Courses for the Age Group 04-06)

Mehmet KORKMAZ, Hacer ÇAYAN YOBAŞ

Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı
Kayseri | Türkiye
fmkorkmaz@erciyes.edu.tr
ORCID: 0000-0002-6873-4313

Doktora Öğrencisi, Öğretmen
Milli Eğitim Bakanlığı
Kayseri | Türkiye
hacercayan@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6503-993X

Makale Bilgisi

Makale Türü | Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi | 27/Eylül/2022
Kabul Tarihi | 08/Aralık/2022
Yayın Tarihi | 31/Aralık/2022

Article Information

Article Types | Research Article
Received | 27/September/2022
Accepted | 08/December/2022
Published | 31/December/2022

Bu makale Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 15.09.2022 tarihli ve 392 sayılı kararı ile izin alınarak gerçekleştirilmiş olan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Değer Öğretiminde Hikâye Kullanımına İlişkin Nitel Bir Araştırma başlıklı proje ile üretilmiştir.

This article was produced with the project titled "A Qualitative Research on the Use of Story in Value Teaching in 4-6 Age Group Qur'an Courses", which was carried out with the permission of Erciyes University Social and Human Sciences Ethics Committee with the decision dated 15/09/2022 and numbered 392.

Atıf | Cite as:

KORKMAZ, Mehmet-ÇAYAN YOBAŞ, Hacer. "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Değer Öğretiminde Hikâye Kullanımına İlişkin Nitel Bir Araştırma [A Qualitative Research on the Use of Stories in Value Teaching in Qur'an Courses for the Age Group 04-06]". *Tokat İlmîyat Dergisi* | *Tokat Journal of İlmîyat* 10/2 (Aralık | December 2022), 657-682.

<https://doi.org/10.51450/ilmiyat.1180356>

İntihal | Plagiarism:

Bu makale, iThenticate aracılığıyla taranmış ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

| This article, has been scanned by iThenticate and no plagiarism has been detected.

Copyright © Published by Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Islamic Sciences. Tokat | Türkiye.

<https://dergipark.org.tr/ilmiyat>

A Qualitative Research on the Use of Stories in Value Teaching in Qur'an Courses for the Age Group 4-6

Abstract: Non-formal religious educational activities are carried out officially by the Presidency of Religious Affairs in Turkey. One of the non-formal religious educational institutions that the Presidency of Religious Affairs presents is the Qur'an Courses. These institutions present Islamic religious education for a great target group from children to adults. The topic of this research titled "Qur'an Courses for Age Group 4-6" was applied to the preschool children for the aim of giving them religious and values education in accordance with their intellectual levels, contents and methods since 2013-2014 academic years. The Turkish Muslims people showed a great interest in these institutions and the number of these courses increased rapidly within a few years. High demand for these courses and opening many new courses required employing a great amount of instructors in these courses. Thus, a great number of instructors were employed in a short time but this caused some problems in terms of qualities of instructors. It has been stated in some studies that the said instructors have deficiencies in areas such as planning, organizing and evaluating education. Because the great majority of those who participate in this research and work at those courses did not take pedagogical formation at the level of bachelor's degree. In this study, the use of stories in values education of teachers working in Qur'an Courses between the ages of 4-6 was examined. The main purpose of the research is to reveal how the said teachers benefit from stories in value teaching and to develop suggestions on this subject. In this context, answers were sought to questions such as what they think about the importance of using stories in education, what they pay attention to when choosing stories, from which sources they get them, what methods, techniques and tools they use while using stories, and what kind of problems they encounter. A case study, one of the qualitative research methods, was used in this research, which aims to collect data from the instructors, who are the addressees and practitioners of the subject. Within the scope of the research carried out in 2021, 14 teachers were interviewed, the data obtained were analyzed by descriptive analysis method, certain themes and categories were created within the framework of the main and sub-problems of the research, and then these findings were reported by making use of the data of other researches in the field. Some of the results of the research are as follows: Instructors have a certain awareness of the importance of using stories in values education. In the story selection, they expressed opinions stating that they comply with certain criteria such as "principle of relevance to the student" It was stated that they generally obtained the stories they used in their lessons from (PRA) publications and instructional books. Although some instructors find insufficient the publications of the Presidency of Religious Affairs and they are search another sources. They also find stories from other sources such as various people, institutions and social media. The instructors stated that they were preparing for the lessons in which stories would be used, it was understood that this preparation was mostly in the form of browsing the textbook, looking at the slides, and finding pictures. Some of the teachers participating in the research stated that they included questions, nursery rhymes, riddles and songs in order to gather the attention of the students and prepare them for listening to stories. Some instructors also said that they did not have enough experiences about those matters. Those who participate in the research generally believe that the problems faced by them can be solved through qualitative seminars. They want that these seminars should be given by specialist people in their fields and these seminars should give priority to the practice and to develop their abilities. As it was understood from all those results, those who participate in the research are aware of their being insufficient in some fields and they need more in-service training to compensate their insufficiencies. If they are given more support at those matters, they can solve their problems and they may present more qualitative education to the pupils. It was also understood that Theology Faculties should also educate their students more effectively and in a more problem-centered way. Lastly, other studies can be conducted on the pre-school education competencies of 4-6 year old Qur'an course teachers. For example, their use of educational games and the use of drama method can be investigated. Finally, the results of this study can be tested by other studies.

Keywords: Non-formal religious education, Qur'an courses for age group 4-6, Values education, Use of stories in values education.

04-06 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Değer Öğretiminde Hikâye Kullanımına İlişkin Nitel Bir Araştırma

Öz: Türkiye'de yaygın din eğitimi faaliyetleri resmi olarak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yaygın din eğitimi hizmeti verdiği kurumlarından biri de Kuran Kurslarıdır. Bu çalışmada 4-6 yaş Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin değer eğitiminde hikâyelerden yararlanma durumları incelenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı, söz konusu öğretmenlerin değer öğretiminde hikâyelerden nasıl yararlandıklarını ortaya koymak ve bu konuda öneriler geliştirmektir. Bu bağlamda onların eğitimde hikâye kullanımının önemi hakkında ne düşündükleri, öyküleri seçerken nelere dikkat ettikleri, bunları hangi kaynaklardan aldıkları, öyküleri kullanırken hangi yöntem, teknik ve araçlardan yararlandıkları, ne tür sorunlarla karşılaştıkları gibi sorulara yanıt aranmıştır. Son yıllarda 4-6 yaş Kur'an kursları ile ilgili bazı araştırmalar yapılmışsa da bunlar yeterli değildir. Bahsi geçen kurslarla ilgili olarak, daha spesifik konularda, derinlemesine araştırmalara da ihtiyaç vardır. Konunun muhatabı ve uygulayıcısı olan öğretmenlerden veri toplamayı amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. 2021 yılında gerçekleştirilen araştırma kapsamında 14 öğretici ile mülakat gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Sonra bunlar araştırmanın ana ve alt problemleri çerçevesinde belirli temalar ve kategoriler altında düzenlenerek alandaki benzer araştırmaların verilerinden de yararlanılarak çalışmanın temel ve alt problemleri esas alınarak raporlaştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarından bazıları şunlardır: öğretmenler değerler eğitiminde hikâye kullanımının önemi konusunda belirli bir farkındalığa sahiptir. Onlardan bir kısmı hikâye seçiminde göz önünde bulundurulması gereken ilkeleri bilmektedir ve “öğrenciyle görelilik” gibi ilkelere uyduklarını ifade etmiştir. Bununla birlikte, sözü edilen konuda olumlu görüş belirtmeyen öğretmenler de olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenler derslerinde kullandıkları hikâyeleri genellikle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (DİB) yayınlarından ve öğretici kitaplarından temin ettiklerini belirtmiştir. Bazı öğretmenler de Diyanet İşleri Başkanlığı yayınlarını yetersiz buldukları için başka kaynaklara yönediklerini söylemiştir. Bu bağlamda onlar çeşitli kişiler, kurumlar ve sosyal medya gibi diğer kaynaklardan da hikâyeler bulduklarını ifade etmiştir. Elbette bulunan bu hikâyelerin çocukların seviyesine uygun olması, olumsuz örtük mesajlar içermemesi, programın amaçları ve felsefesi ile ne oranda örtüşürülebildiği de araştırılmaya muhtaçtır. Araştırmaya katılan öğretmenler hikâyelerin kullanılacağı derslere hazırlanarak geldiklerini belirtmişler, ne var ki bu hazırlığın daha çok ders kitabına göz atma, geçen yılın slaytlarına bakma, resim bulma vb. şeklinde olduğu anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı ise öğrencilerin dikkatini çekmek ve onları hikâye dinlemeye hazırlamak için sorulara, tekerlemelere, bilmecelere ve şarkılara yer verdiklerini belirtmişlerdir. Öte yandan söz konusu hikâyeleri alışla gelen geleneksel takrir yöntemine göre anlatan öğretmenler olduğu gibi, bu hikâyeleri kuklalarla, resimlerle, müzikle canlandıran, öğrencilerine drama yaptıran öğretmenlerin olduğu da anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları okul öncesi eğitim süreçleri ve özellikle de eğitsel oyunlarla eğitim, drama ve hikâye vb. malzemelerden yararlanma gibi konularda önemli eksikliklerinin olduğunu ifade etmişler, kendilerine bu konularda seminer verilmesinin talep etmişlerdir. Bu çerçevede onlar kendilerine verilecek seminerlerin alanında uzman kişiler tarafından verilmesini ve bu seminerlerde uygulama becerisine ve yeteneklerini geliştirmeye öncelik verilmesini istemektedirler. Tüm bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan bazı öğretmenler, bazı alanlarda yetersiz olduklarının farkındadırlar, değer eğitiminde hikâyelerden yararlanma da bunlardan biridir. Onlar bu eksikliklerini gidermek için daha fazla hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Yaygın Din Eğitimi, 4-6 yaş Kur'an Kursu, Değer Eğitimi, Hikâye ile Öğretim.

Giriş

1. Problem

İnsan hayatının ilk yılları, bireylerin gelişiminde ve gelecekteki yaşamında kritik bir öneme sahiptir. Bu dönem gelişimin en hızlı ve içinde yaşanılan çevre ile etkileşimin en fazla olduğu dönem olarak bilinir. Bu bağlamda söz konusu dönemde çocuğun etkileşime girdiği çevrelerin zenginliği ve niteliği önemlidir. Zira çocuğun sahip olduğu potansiyelini kullanabilmesi, çevrenin onun gelişimine ne düzeyde destek verdiği ile yakından ilgilidir. Çocuğun gelişimini doğrudan etkileyen söz konusu çevrelerden ilki eğitimin yarı formal şekilde devam ettiği ailedir ki bu ayrı bir araştırmanın konusudur. Diğeri ise eğitimin planlı, programlı, sistemli bir şekilde gerçekleştirildiği okul öncesi eğitim kurumlarıdır (MEB, 2013, 8).

Ülkemizde okul öncesi eğitim uygulamaları bağlı oldukları kurum ve eğitim verdikleri yaş grubuna göre anaokulu, ana sınıfı, kreş gibi farklı isimler alabilmektedir. Milli Eğitime bağlı okullar 4-6 yaş anaokulları ve 5-6 yaş ana sınıfları olarak hizmet vermektedir. Yaygın din eğitimi alanında faaliyet gösteren Diyanet İşleri Başkanlığı da Kur'an Kurslarında yaş sınırlamasının kalkmasıyla birlikte, halktan gelen talep üzerine değerler eğitimi esas alan 4-6 yaş Kur'an Kurslarını açmıştır. Böylelikle 4-6 yaş Kur'an Kursları da okul öncesi eğitimdeki yerini almıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayınlanan 2021 faaliyet raporuna göre 2020-2021 eğitim-öğretim yılında 4-6 yaş grubunda 4.437 kursta; 7.192 kadrolu, 1.270 geçici olmak üzere toplam 8.441 öğretici görev yapmış, bu kurslarda 51.981 erkek, 53.388 kız olmak üzere toplam 105.369 öğrenci eğitim görmüştür (DİB, 2022, 110).

4-6 yaş Kur'an Kurslarının amacı şu şekilde ifade edilmiştir: "Çocukların kendi seviyelerinde sevgi, saygı, yardımlaşma, iyilik, adalet, sorumluluk, doğruluk ve sabır gibi İslam dininin temel değerlerini insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmeleri yanında dinimizin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak kendi seviyelerinde tanımaları hedeflenmektedir" (DİB, 2021). Burada da görüldüğü üzere bu kursların, öğrencilerin gelişim dönemlerine uygun olarak, temelde değer eğitimi ve Kur'an öğretimi gibi iki temel amacının olduğu söylenebilir. Söz konusu amaçlara ulaşılabilmesi için başta eğitimin öznesi olan öğrenciler olmak üzere, eğitim ortamı, eğitim programı, eğitim araç-gereçleri ve elbette bütün bunların uygulayıcısı ve süreçlerin yöneticisi olan öğretmenlere ihtiyaç vardır. Dolayısıyla söz konusu amaçlara ulaşmada en kritik rol öğretmenlere düşmektedir. Öğrencilerin programda belirlenen kazanımları elde edebilmeleri ve dolayısıyla öğretmenlerin bu süreci etkinlikle yönetebilmeleri için onların birtakım yeterliklere sahip olmaları gerekir (Korkmaz, 2012; DİB, 2014). Bu yeterlilikler 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretim programında şu şekilde ifade edilmektedir:

"Erken çocukluk dönemi bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimi ile öz bakım becerileri gelişimsel özelliklerini bilir. Çocukla etkili iletişim kurma becerisine sahiptir. Erken yaş dönemi değerler eğitiminin genel özelliklerini bilir. Eğitim sürecini planlandığı şekliyle uygular. Eğitim ortamını ilgili yaş grubunun özelliklerini göz önünde bulundurarak düzenler. Programın temel ilkeleri çerçevesinde etkinlikler hazırlayıp uygular. Çocukların hazır bulunuşluk düzeyine göre neyi ne kadar uygulayacağını belirler.

Program içeriğine uygun materyal geliştirme becerisine sahiptir. Eğitim sürecine ailenin katılımını sağlar. Alanıyla ilgili paydaşlarla (aile, meslektaş, kurum vb.) olumlu ilişkiler kurma becerisine sahiptir. Çocukların bireysel farklılıklarını dikkate alarak onların aktif öğrenmesini destekler” (DİB, 2021).

Hemen yukarıda verilen ve öğretmenlerde bulunması gerektiği belirtilen yeterlilikler incelendiğinde özellikle eğitim-öğretimle ilgili olanların öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca 4-6 Yaş Kur'an kursu eğitim programında da öğretmenlerin farklı yöntem ve teknikler (oyun, örnek olay, tartışma, rol oynama, soru-cevap gibi) yanında şiir, şarkı, ilahi, tekerleme, resim, hikâye gibi çeşitli materyallerden de istifade edebileceklerine dikkat çekilmektedir (DİB, 2021). Burada da görüldüğü üzere, bu çalışmanın konusu olan hikâye de onların yararlanması gereken malzemelerden birisidir.

Bir olayın sözlü ya da yazılı olarak anlatılması şeklinde tanımlanan hikâye, okul öncesi dönemde önemli bir yere sahiptir. Hikâyeler, onlara çeşitli yaşantılar sunmakta, çocukların dil ve bilişsel gelişimini olumlu yönde etkilerken, olayları başkasının gözünden görebilme becerilerini güçlendirmektedir. Özellikle, paylaşma, işbirliği yapma, sorumluluk ve yardım etme gibi olumlu sosyal davranışlara ilgili konu ve karakterler içeren hikâyelerin çocuklara getirilerek, içeriklerinin tartışılması onların söz konusu değerleri kazanmasında önemli işlevlere sahiptir (Yurtseven-Kurt, 2013, 101). Ayrıca hikâyeler din ve değer eğitimi için de ayrıcalıklı bir öneme sahiptir (Okumuşlar, 2006). Bu bağlamda 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenler de çocukların değerleri tanımalarına ve kendi değerlerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla hikâyelerden yararlanabilirler. Onların seviyelerine uygun ve değer ikilemleri içeren öyküler bularak çocuklarla bunlar üzerinde sohbet etme ve tartışma etkinlikleri yapabilirler (Kasapoğlu, 2013). Yine bu hikâyeleri kullanarak, rol yapma ve yaratıcı drama gibi teknikleri kullanabilirler (Cihandede, 2014, 203).

4-6 yaş Kur'an Kursları üzerine birçok tez ve makale hazırlanmıştır. Son yıllarda daha özgün konuların çalışıldığı da görülmektedir (Diler, 2020). Ancak bu kurslarda gerçekleştirilen eğitim süreçlerinde hikâye kullanımına dair müstakil bir çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte 4-6 yaş Kur'an Kurslarını konu edinen kimi çalışmalarda bazı anket ya da mülakat sorularında hikâye konusuna da değinilmiştir. Acur'un araştırmasında hikâyelere dair özel bir başlık açılmamış, ancak değer eğitiminde kullanılan etkinlik ve materyaller başlığı altında ve öğretmenlerin değer eğitiminde karşılaştıkları sorunlar başlığının altında hikâye konusuna dair bulgulara da yer verilmiştir (Acur, 2019, 78, 98, 111). Karaca'nın araştırmasında ise değer eğitiminde kullanılan hikâyelere dair özel bir başlık açılmamakla birlikte, diğer başlıklar altında hikâyelere de değinilmiştir. Bu çalışmada öğretmenlerden bazıları kullanılan hikâyelerin öğrenci özelliklerine uygun olmadığını ve hikâyelerin daha dikkat çekici şekilde hazırlanması gerektiğini ifade etmişlerdir (Karaca, 2020, 59, 62, 76). Yine Dinçer'in araştırmasında araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunlukla hikâyeleri nitelikli buldukları, bununla birlikte, bunlardan bazılarının gözden geçirilmesi gerektiğini düşündükleri ve kendilerinin hikâye ile ders işleme konusunda eğitime ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır (Dinçer, 2020,79, 80, 85, 86). Kara'nın araştırmasında ise öğretmenlerin hikâyelerden de faydalandıkları, ancak hikâyelerin öğrenciler

tarafından dinlenilmediği, yeterince etkili olmadığı ve öğretmenlerin hikâye ile ders işlemeyi bilmedikleri ifade edilmiştir (Kara, 2019, 55). Korkmaz'ın çalışmasında ise öğrencilerin hikâye dinlerken sıkıldıkları, öğretmenlerin hikâye anlatma eğitimi almak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Korkmaz, 2020, 251, 257).

Buraya kadar verilen çalışmalar incelendiğinde, 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin hikâyelerden yararlanmaya çalıştıkları, öğretici kitaplarında yer alan hikâyelerde sorunlar olduğu ve öğrencilerin hikâyeleri dinlerken sıkıldıkları anlaşılmaktadır. Bu durum hikâyelerin seçiminde, kullanılmasında bazı sorunların olduğunu akla getirmektedir. Ne var ki söz konusu çalışmalarda hikâyelerin nasıl seçildiği, hangi kaynaktan alındığı, bunların nasıl sunulduğu gibi meselelere değinilmediği görülmektedir. Bu bağlamda konunun müstakil olarak ele alınmasına ihtiyaç olduğu söylenebilir. İşte bu makalede 4-6 yaş Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin değer eğitiminde hikâye kullanımına nasıl baktıkları, eğitim süreçlerinde hikâyelerden nasıl yararlandıkları ele alınmıştır. Bu bağlamda onların değer eğitiminde hikâye kullanımının yararına ilişkin düşüncelerinin neler olduğu, değer eğitiminde kullanılacak olan hikâyelerin taşınması gereken nitelikler konusunda ne düşündükleri, değer eğitiminde kullandıkları hikâyeleri hangi kaynaklardan aldıkları, derse hazırlık sürecinde nelere dikkat ettikleri, bunları nasıl sundukları, ne tür materyaller kullandıkları gibi hususlar ele alınmıştır.

2. Çalışmanın Amaç ve Önemi

Bu çalışmada 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin okul öncesi eğitimde önemli bir yere sahip olan hikâyelerden nasıl yararlandıkları ele alınmıştır. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı öğretmenlerin bu hikâyelerden nasıl yararlandıklarını tespit etmek, bu konuda yaşanan sorunlara dikkat çekerek, yapılabilecek çalışmalara veri sağlamaktır. Çalışmanın problem kısmında da değinildiği üzere, 4-6 yaş Kur'an Kurslarına dair çalışmalar incelendiğinde, bunlardan bazılarında kısmen de olsa değer eğitiminde hikâye kullanımı ile ilgili bazı tespit ve değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, söz konusu çalışmalarda bu hikâyelerin nasıl seçildiği, öğretmenler tarafından nasıl sunulduğu, sunulurken hangi yöntem ve araç-gereçlerin kullanıldığı gibi meseleler müstakil olarak ele alınmamıştır. Dolayısıyla böyle bir konunun araştırılmasına ihtiyaç olduğu söylenebilir. Diğer yandan bu çalışma, 4-6 yaş öğretmenlerinin konuyla ilgili yeterli durumları hakkında ipuçları sunabilir. Gerçekleştirilecek hizmet içi eğitim etkinlikleri, öğretici ve ders kitaplarının hazırlanması gibi konularda bu ipuçlarından yararlanılabilir.

3. Sınırlılıklar

Bu araştırma 4-6 yaş Kur'an Kurslarında görev yapan 14 öğreticinin değer eğitiminde hikâye kullanımına ilişkin görüşleriyle sınırlıdır. Araştırma 2021 Haziran ayında gerçekleştirilmiştir. Araştırma uygulanan mülakattan elde edilen verilerle sınırlıdır. Mülakata özgü sınırlılıklar ve görüşmelerin uzaktan erişimle gerçekleştirilmesi sonucu meydana gelen sınırlılıklar bu çalışma için geçerlidir.

4. Yöntem

4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin değer eğitiminde hikâyelerden yararlanma durumlarının incelendiği bu çalışma nitel tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Bu model gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik yöntem ve süreçlerin izlendiği araştırma çeşidi olarak tanımlanabilir (Yıldırım – Şimşek, 2018, 41). Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

5.1. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Çalışmada kullanılan görüşme formu oluşturulurken ilk önce literatür taraması yapılarak, sorular belirlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirliği arttırmak amacıyla uzman görüşü alınmıştır.2 öğretici ile pilot görüşme yapılmış, sonrasında görüşme formuna son şekli verilmiştir. Araştırma için Erciyes Üniversitesi Etik Kurulu'nun 15.09.2022 tarihli ve 392 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır. Araştırmaya ilişkin veriler, Erzincan ilinde öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Söz konusu eğitim-öğretim döneminde yaşanan COVID-19 salgınından kaynaklı pandemi yasaklarından dolayı, uzaktan bağlantı (internet) yoluyla gerçekleştirilebilmiştir. Bu kapsamda 5 öğretici ile yapılan görüşmeler zoom üzerinden senkron olarak gerçekleştirilmişken, 7 öğretici ile yapılan görüşmeler ise katılımcıların isteği üzerine e-posta üzerinden yapılmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmeler yaklaşık 40 dakika sürmüştür. Bu çalışmada da gerek senkron görüşmeler de gerekse e-posta ile yapılan görüşmelerde anlaşılmayan sorular, katılımcılara tekrar sorulmuş ve cevaplar detaylandırılmıştır. Ayrıca görüşmelerde ortaya çıkan metinlerin dökümü yapılarak katılımcılara tekrar gönderilmiş ve katılımcı teyidi alınmıştır. Böylece toplanan verilerin tutarlılığı, doğru anlaşılıp, anlaşılmadığı tekrar kontrol edilmiştir.

5.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Normal şartlarda bu örnekleme uygun olarak, cinsiyet eğitim durumu, kıdem vb. değişkenleri açısından çeşitlilik ilkesine göre uygulamanın yapılması gerekir. Bu çalışma 4-6 yaş Kur'an kurslarında gerçekleştirildiği için söz konusu kurslarda sadece bayanlar görev yaptığı için çalışmanın örnekleme söz konusu kurslarda görev yapmakta olan 14bayan öğretici oluşturmuştur. Dolayısıyla çeşitliliği sağlamak amacıyla öğretmenlerin farklı kıdemlerde bulunmalarına ve farklı eğitim seviyelerinde olmalarına dikkat edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlere dair bilgiler şu şekildedir:

Tablo 1: Çalışmaya Katılan Öğretilere Ait Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Kıdem
Ö1	Bayan	Lisans	14 YIL
Ö2	Bayan	Lisans	4 YIL
Ö3	Bayan	Lisans	5 YIL

Ö4	Bayan	Ön lisans	5 YIL
Ö5	Bayan	Lisans	3 YIL
Ö6	Bayan	Lisans	3 YIL
Ö7	Bayan	Lisans	3 YIL
Ö8	Bayan	Lisans	14 YIL
Ö9	Bayan	Ön lisans	2 AY
Ö10	Bayan	Yüksek Lisans	3 YIL
Ö11	Bayan	Yüksek Lisans	3 YIL
Ö12	Bayan	Yüksek Lisans	2 YIL
Ö13	Bayan	Lisans	5 YIL
Ö14	Bayan	Lisans	13 YIL
Toplam		14	

Tabloda görüldüğü üzere katılımcılardan 2'si ön lisans, 9'u lisans, 3'ü ise yüksek lisans mezunudur. Ayrıca katılımcılardan bir öğretici 2 aylık kıdeme sahipken, bir öğretici 2 yıllık, 5 öğretici 3 yıllık, 3 öğretici 5 yıllık, 1 öğretici 13 yıllık, 2 öğretici ise 14 yıllık kıdeme sahiptir. Bu bulgulardan da anlaşılacağı üzere, katılımcıların eğitim düzeylerinin yüksek, kıdemlerinin genel itibari ile düşük olduğu söylenebilir.

5.3. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler 'betimsel analiz' yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir yöntem olup elde edilen verilerin araştırmanın ana ve alt problemler ışığında önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanmasıdır (Yıldırım - Şimşek, 2018, 240). Bu bağlamda öğretmenlerden elde edilen söz konusu görüşme metinleri araştırmanın temel ve alt problemleri çerçevesinde analiz edilmiş, belli kategori ve temalar altında, raporlaştırılmak üzere hazır hale getirilmiştir. Araştırma raporu yazılırken söz konusu bulgular belli başlıklar altında ele alınmış, bulguların yorumlanmasında konuyla ilgili literatürden yararlanılmaya çalışılmıştır. Ayrıca burada tartışılan konulara açıklık getirmek ve zenginleştirmek gayesiyle, katılımcıların görüşleri aynen alıntılanmıştır. Görüşmeye katılan katılımcıların kimliklerini gizli tutmak için Ö1, Ö2, Ö3. şeklinde kodlar verilmiştir.

6. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Değer Eğitiminde Hikâye Kullanımına İlişkin Bulgular

Bu ana başlık altında sırasıyla araştırmaya katılan öğretmenlerin değer eğitiminde hikâye kullanımına bakışları, hikâyelerin taşınması gereken özelliklere ilişkin görüşleri, hikâyeleri temin ettiği kaynaklar, uygulama esnasında kullanılan yöntem, araç ve materyaller, karşılaşılan sorunlar, yapılan değerlendirme çalışmaları gibi hususlar ele alınmıştır.

6. 1. Hikâye Kullanmanın Önemi

Araştırmada 4-6 yaş Kur'an Kursunda görev yapan öğretmenlere "Sizce hikâye kullanmanın öğrenciye sağladığı faydalar nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Böylece onların bu konudaki

farkındalıkları ve bu farkındalığa ilişkin gerekçeleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğreticilerin bu soruya verdikleri cevaplar analiz edildiğinde aşağıdaki kategorilerin oluştuğu görülmüştür.

Tablo. 2. Hikâyenin Önemine İlişkin Görüşler

	<i>Sayı*</i>
Bilgiler ile yaşam arasında bağ kurmayı kolaylaştırır.	6
Hayal gücünü geliştirir.	5
Kalıcı öğrenmeyi sağlar.	3
Merak duygusunu artırır.	2
Öğrenmeyi kolaylaştırır	1
Dikkati toplamayı sağlar	1
Keyif verir.	1
Toplam	19

* Her katılımcı birden fazla cevap verdiği için toplam cevap sayısı görüşülen kişi sayısından fazla çıkmaktadır.

Tabloda görüldüğü üzere 6 öğretici, çocukların hikâyeler sayesinde anlatılan bilgiler ile gerçek yaşamları arasında bağ kurduklarını, 5 öğretici, hikâyenin öğrencilerin hayal gücünü geliştirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca hikâyelerin merak duygusunu artırdığı, öğrenmeyi kolaylaştırdığı, dikkati toplamayı ve kalıcı öğrenmeyi sağladığını ve çocukları eğlendirdiğini ifade eden öğretmenler de mevcuttur. Katılımcıların bu temayla ilgili bazı görüşleri şu şekildedir:

Ö1: “Hikâyenin çocuğun hayal dünyasını harekete geçirdiğini düşünüyorum. Hikâyede çocuk bir gezintiye çıkıyor ve zihninde yeni kavramların yeni imgelerin oluşması sağlanıyor. Çocuğa kazandırmak istediğiniz şeyleri onun zihninde resmederek veriyorsunuz.”

Ö6: “Çocuğun sosyal becerilerini, merak duygusunu, hayal kurma becerisini geliştirir. Duygularını, düşüncelerini daha rahat ifade etmesini sağlar...”

Ö7: “Değer öğretimi soyut kavramlarla ilerlediği için; çocuğun yaşı ve gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda hikâye kullanımı önemli bir yardımcı oluyor. Çocuklar bu yaşta karşınıza oturup ders dinleme noktasında değiller. Oyun, drama, etkinlikler ve hikâyeler en önemli yardımcılarımız. Hikâyelerde çocuğun dünyasıyla temas kurabiliyorsunuz.”

Ö9: “Hikâyede öğrenci kendi ifade edemediği duyguları veya yaşayıp anlatamadığı olayları görüp bu olaylar ve duygular hakkında örnek çözüm önerileri görerek kendi durumuna yönelik çözüm odaklı düşünebiliyor. Bir nevi hikâyede kendini buluyor.”

Ö11: “İnsanın tabiatında bazı sorunları aşabilmesinde, hayatı tanıyabilmesinde hikâyelerin çok fazla önemi var Kur'an'daki kıssalar da bu amaçla var diye düşünüyorum. Hikâyeler üzerinden çocukların bazı sorunları görmeleri ve daha kolay yoldan anlamaları sağlanıyor. Çevrelerinde değer eğitimi almamışlarsa hikâyeler üzerinden öğrenmelerini sağlıyor. Hikâye kullanmayı

seviyorum ve önemsiyorum. Doğruya ve güzele yönelmede kolaylık sağlıyor. Aslında hayatı da öğretiyor. Yanlış davranışın da ne olduğunu gösteriyor. Hikâye sonunda iyiler kazanıyor. Ahirette de iyiler kazanıyor. Bu bağın kurulmasını da önemsiyorum. Ayrıca keyif veriyor eğlendiriyor çocukları.”

Yukarıdaki görüşlerde de geçtiği üzere, hikâye kullanımının önemine dair 4-6 yaş Kur’an Kursu öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde hikâyelerin öğrencilerin hayal dünyasını harekete geçirdiği, somut dönemdeki öğrencilerin soyut değerleri anlamasını kolaylaştırdığı, duygularını ifade edebilmelerine imkân tanıdığı, hikâyeler üzerinden sorunları fark edebildiklerine, yanlış ve doğru davranışı hikâye üzerinden görebildiklerine dikkat çekilmiştir. Bu görüşleri dile getiren öğretmenlerin sözü edilen konuda belli bir duyarlılık ve bilinç düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Onların da ifade ettiği gibi hikâyeler çocuğun hayal gücünün gelişmesine, duygusal, sosyal, zihinsel ve dil gelişimlerine katkıda bulunabilir (Oruç, 2014, 172-173).

6. 2. Hikâyelerin Taşınması Gereken Özellikler

Araştırma kapsamında katılımcılara, “Sizce değer eğitiminde kullanılacak olan hikâyelerin taşınması gereken özellikler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve onların bu soruya verdikleri cevaplar analiz edildiğinde şu kategorilerin ortaya çıktığı görülmüştür.

Tablo: 3 Hikâyenin Taşınması Gereken Özellikler

	Sayı*
Yaşa / seviyelerine uygun olmalı	7
Renkli/ resimli/ görsel destekli olmalı	6
Uzun olmamalı	5
Dili sade ve açık olmalı/ soyut kavramlar barındırmamalı	5
Verilen değer hikâye içerisine yedirilmiş olmalı	3
Gerçeğe yakın olmalı	3
Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmalı	3
Amaca uygun olmalı	2
Toplam	34

* Her katılımcı birden fazla cevap verdiği için toplam sayısı görüşülen kişi sayısından fazla çıkmaktadır.

Tabloda görüldüğü üzere öğretmenlerin en çok öne çıkardıkları husus yaşa/seviyeye uygunluktur. Diğer maddeler de aslında bu ilk maddenin açılımı gibidir. Öğrenciye görelilik ilkesi göz önüne alındığında sunulan hikâyenin öğrencinin yaşına, ilgi ve ihtiyaçlarına, gelişim özelliklerine uygun olması gerekmektedir. Öğretimin içeriği, öğrencinin beklentilerine ilgilerine uygun ise öğrencinin katılımı artmakta, öğrenme düzeyi yükselmektedir. Öğreticilerin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Ö11: “En önemli özellik çocuğun yaşına göre olması. Yani muhataba göre olması onun yaşına, ilgi alanlarına ihtiyaçlarına gelişim özelliklerine uygun olması. İlgi alanlarına ve yaşına uygun olmazsa hikâyeye ilgi göstermiyorlar ve verimlilikte elde edilmiyor...”

Ö5: “Çok fazla uzun olmamalı, vermek istenilen mesajlar dolaylı olarak anlatılmalı, somut kavramlar ve örnekler kullanılmalıdır.”

Ö6: “Çocuğun seviyesine uygun olmalı, hikâyede kullanılan dil sade olmalı, akıcı anlaşılır olmalı, hikâyeler renkli resimler kullanılmalı.”

Ö8: “Çocukların ilgisini çekecek kahramanlar seçilmeli verilecek mesaj görsellerle desteklenmeli renkli ve resimli olmalıdır.”

Ö14: “Dili sade olmalı, çok uzun olmamalı, şiirsel ya da tekerleme gibi ardı ardına dizili anlatımlarda çocukların hoşuna gidebiliyor muhakkak resimli olmalı.”

Ö3: “Çocukların algı seviyesine uygun olmalıdır. Kısa ve net olmalıdır. Kısa cümlelerle istenen şey aktarılmalıdır.”

Ö12: “Hikâyelerin çocuğun yaşına hitap etmesi, yanlış öğeler taşımaması, daha az cümle ile daha net mesajların iletilmesi, görsellerin ilgi çekici ve dini eğitime uygun olması.”

Ö10: “Öncelikle bizim bir müfredatımız var ona uygun olarak tek bir amaçtan yola çıkarak tek bir mesaj verilmesini önemsiyorum birden fazla değer olursa çocukta karmaşaya sebep oluyor.”

Görüldüğü üzere bazı öğreticiler hikâyelerde bulunması gereken özelliklerle ilgili olarak; kitapların bol resimli olması, hikâyenin uzun olmaması, dilinin sade olması, soyut olmaması, hikâyenin değer içermesi gibi bazı hususları öne çıkarmışlardır. Elbette bu hususlar önemlidir. Ancak yeterli değildir. Öncelikle eğitim programlarında ve eğitim süreçlerinde yararlanılacak olan muhtevanın hedef davranışlara göre seçilmesi ve düzenlenmesi gerektiği ilkesi (Sönmez, 2015, 130) göz önüne alındığında, derste kullanılacak olan hikâyelerin seçiminde dikkate alınması gereken ilk şey dersin amaç ve kazanımları olmalıdır. Bu bağlamda öğretici her zaman “hikâye hangi amaç ve kazanımlara katkı sağlamak için seçilecek?” sorusunu kendine sormalıdır (Korkmaz, 2019, 126). Ne var ki yukarıdaki tablo ve görüşler incelendiğinde bu hususa dikkat çeken öğreticilerin bir iki kişi gibi çok sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu bağlamda onların hikâye seçiminde en öncelikli kriter olan amaca uygunluk ilkesini yeterince fark edemedikleri söylenebilir.

Yukarıdaki tabloda geçtiği üzere bazı öğreticilerin hikâyelerin biçimsel özelliklerine vurgu yapmaları da anlamlıdır. Zira Çocukların bol resimli, renkli kitaplara daha fazla ilgi gösterdiği bilinmektedir. Dolayısıyla burada öykü kitaplarında resim ve yazının birbirini tamamlaması, eğer yazı yoksa resimlerin çocuğun anlayacağı sadelik ve düzeyde olması önemlidir (Turan - Ulutaş, 2016, 22). Bu bağlamda yeni kuşaklara kazandırılmak istenen değerler, tutum ve beceriler resimli öykü kitapları ile kolay ve keyifli bir şekilde onlara ulaştırılabilir. Diğer taraftan değer öğretiminde

kullanılacak hikâyelerde olumlu, olumsuz örtük mesajların olup olmadığına bakılması, hikâyede anlatılanların dinin temel ilkelerine uygun olup olmadığına ve hikâyede geçen olayların yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olaylarla ne kadar örtüştüğüne de dikkat edilmesi gerekir (Korkmaz, 2019, 126-127). Ne var ki, araştırmaya katılan öğretmenlerin bu hususlara dair görüşler ortaya koymadıkları görülmektedir. Bütün bu bulgulardan hareketle araştırmaya katılan öğretmenlerin değer eğitiminde kullanılacak olan hikâyelerin taşınması gereken niteliklerle ilgili olarak yine belli bir farkındalık düzeyine sahip oldukları, hikâyelerin çocukların yaşına ve seviyesine uygun olması, renkli ve resimli olması, uzun olmaması, dilinin sade ve açık olması, soyut kavramlar barındırmaması gibi hususları öne çıkardıkları; amaca uygunluk ve öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygunluk, dinin temel ilkelerine uygunluk gibi hususları daha az ifade ettikleri söylenebilir.

6. 3. Kullanılan Hikâyelerin Temin Edildiği Kaynaklar

4-6 yaş Kur'an Kursu öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde onlara "Değer eğitiminde kullandığınız hikâyeleri hangi kaynaklardan temin ediyorsunuz?" sorusu yöneltilmiş, öğretmenlerden gelen cevaplar analiz edildiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkmıştır:

Temin Edilen Kaynak	Sayı*
Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları	12
Diğer Kaynaklar	7
Öğretici Kitapları	4
Sosyal Medyadan	1
Toplam	24

* Her katılımcı birden fazla cevap verdiği için toplam sayısı görüşülen kişi sayısından fazla çıkmaktadır.

Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin büyük çoğunluğu DİB (Diyanet İşleri Başkanlığı) yayınlarını kullanmakta bu kaynağa öğretici kitapları ve diğer kaynaklar eşlik etmektedir. Bir öğretici ise sosyal medyadaki hikâyelerden faydalandığını belirtmiştir. Her ne kadar öğretici kitapları da DİB tarafından hazırlanmış olsa da burada ayrı bir başlık açılarak onların farklı kaynaklardan yararlanıp yararlanmadıkları da yoklanmak istenmiştir. Bu konuda dile getirilen bazı görüşler şöyledir:

Ö1: "Diyanet yayınları başta olmak üzere içeriği güzel olan her yayını kullanmaya çalışıyorum."

Ö2: "Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı yayınlarından çıkan değerler eğitimi setlerinden ve kendi öğretici kitabımızdan yararlanıyoruz."

Ö14: "Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları."

Ö7: "Diyanet İşleri Başkanlığımızın yayınları, Diyanet Vakfı Yayınları, İş Bankası Yayınları, Ketebe Yayınları, Yapı Kredi Yayınları önceliğim."

Ö9: “Sosyal medyada gruplardan pdf. Şeklinde veya Merve Gülcemal, Özkan Öze, Ayşe Hale Ortadeveci gibi yazarların eserlerinden yararlanıyorum.”

Ö11: “Genellikle anaokullarında önerilen kitapları inceliyorum. Merve Gülcemal sevdiğim bir isim Özkan Öze kitaplarının bazılarını kullanıyorum. Çocukların ilgisini çekecek kitapları takip ediyorum. Araştırıyorum açıkçası illa bir yere takılmıyorum çocuğun ihtiyacına göre bakıyorum kitapları araştırıyorum.”

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde, temelde öğretici kitaplarında bulunan hikâyelerin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bazı öğretmenler yalnızca DİB yayınlarını kullanmadıklarını, daha başka kaynaklardan da yararlandıklarını söylemişlerdir. Kimi öğretmenler ise bazı kurum veya kişilerin isimlerini vererek, bu kurumlardan çıkan ya da kişilerin kaleme aldıkları hikâyelerden yararlandıklarını söylemişlerdir. Bir öğretici ise sosyal medyadan da hikâye temin ettiğini ifade etmiştir. Elbette, öğrencilerin gelişim özellikleri, ilgi, ihtiyaçları ve ders kazanımları bağlamında öğretmenlerin farklı kaynaklardan yararlanmaları faydalı olabilir. Ancak burada öğretmenlerin daha bir seçici davranması önemlidir. Zira ne kadar birtakım eksiklikleri içerse de DİB kaynaklarının belli süzgeçlerden geçtiği unutulmamalıdır. Öte yandan örneğin sosyal medyanın bir bilgi kaynağı olup olmayacağı, eğer öyle ise buradan alınan hikâyelerin ne gibi sorunlar barındırabileceği ayrıca göz önünde bulundurulmalıdır.

Değer eğitiminde kullanılacak olan hikâyeler çeşitli kaynaklardan temin edilebilir. Örneğin, çeşitli hikâye kitapları, dergiler, internet siteleri, radyo, Tv. Yayınları bunlardan bazılarıdır. Bununla birlikte, onların en başta çalışmış oldukları kurumun bu konudaki kriterlerini de dikkate almaları beklenir. 4-6 yaş öğretim programının uygulama ilkelerinde bu konuda “Program kapsamında kaynak olarak Başkanlığımızca 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına yönelik hazırlanan materyaller esas alınacaktır. Bununla birlikte Başkanlığımızın çocuklara yönelik diğer yayınlarından da imkânlar ölçüsünde faydalanılacaktır. Ayrıca MEB okul öncesi eğitimi kapsamında hazırlanan ve programın amaç ve kazanımlarına uygun nitelikteki materyallerden de yararlanılabilecektir.” (DİB, 2021) ifadesine yer verilmiştir. Bu bağlamda bazı katılımcıların bu kriterlere yeterince dikkat etmedikleri savunulabilir.

6. 4. Hikâyelerden Yararlanma (Hazırlık-Uygulama-Değerlendirme)

Değer eğitiminde hikâyelerin seçimi kadar, bunlardan nasıl yararlanıldığı da önemlidir. Zira hikâyelerin sunumunda öğrenci özellikleri dikkate alınmaz, öğrencilerin aktif katılımını dikkate alan bir yaklaşım izlenmezse onlar hikâyeden sıkılabilir. Bu bağlamda çalışmada 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde öğretmenlerin değer öğretiminde hikâyelerden yararlanırken (hazırlık-uygulama-değerlendirme) nasıl bir yol izledikleri yoklanmıştır. Onların bu sorulara verdikleri cevaplar; 1. Hazırlık yapma, 2. Uygulama (yöntem, araç-gereç, materyal, sorunlar) 3. Değerlendirme şeklinde tasnif edilerek, belli başlıklar altında ele alınmıştır.

6.4.1. Hazırlık Süreci

Öğreticilerle yapılan görüşmelerde, onlara müstakil olarak, “hikâyeleri kullanmadan önce hazırlık yapıyor musunuz?” şeklinde bir soru yöneltilmemiştir. Bununla birlikte araştırmada sorulan temel sorular bağlamında onların dile getirdikleri görüşler analiz edildiğinde, bazı öğretmenlerin hikâyeye kullanmadan önce birtakım hazırlıklar yaptıklarına dair bulgular elde edilmiştir. Söz konusu görüşlerden bazıları şöyledir:

Ö2: “Öncesinde mutlaka hazırlık yapıyorum. Çünkü vâkıf olmayınca hem çok fazla etkisi olmuyor hem de kitaba bakmaktan falan çocukların dikkati dağılıyor.”

Ö3: “Önce evde hazırlık yapıyoruz. Sonrasında çocuklara anlatıyoruz.”

Ö5: “Hikâyeye anlatımı öncesinde hazırlık yapıyorum...”

Ö13: “Hikâyeye özel animasyonlu video hazırlayıp ders esnasında izletiyorum...”

Ö2: “...bazen sunu dosyası hazırlayıp projeksiyondan yansıtarak kullanıyorum...”

Bu görüşlerden de anlaşılacağı üzere bazı öğretmenler derslerinde hikâyelerden yararlanmadan önce birtakım hazırlıklar yaptıklarını ifade etmişlerdir, ancak iki öğretici hariç, onlar bu hazırlığın neleri kapsadığına dair detay belirtmemişlerdir. 4-6 yaş Kur’an Kursu öğretim programı incelendiğinde de “Öğretici kitabında yer alan etkinlikleri uygulamadan önce gerekli materyal ve ortamla ilgili hazırlıkları yapmalı ve derse hazırlıklı girmeye özen göstermelidir” (DİB, 2021, 9) ifadesine yer verildiği görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin görevlerinin gereği olarak, değer eğitiminde hikâyeleri etkili ve verimli bir şekilde sunulabilmeleri için ders öncesinde mutlaka iyi bir hazırlık yapmaları gerekir. Bu hazırlık öncelikle, hikâyeyi belli süzgeçlerden geçirmeyi (amaç-öğrenciye görelilik, örtük mesajlar, ana fikirler vs.), yöntem ve tekniklerin seçimini ve hikâyeye sunumu esnasında kullanılacak olan araç ve materyallerin belirlenmesini içermelidir. Örneğin, sunum esnasında kullanılacak olan araç ve materyallerin (kukla, bilgisayar, projeksiyon, sunu, dekor vs.) önceden hazırlanması önemlidir. Ayrıca hikâyenin sunumu esnasında canlandırmalar ya da drama yapılacaksa öğretmenin bu rollere girebilmesi içinde hazırlık yapması gerekmektedir. Yine öğreticinin hikâyeye sunumuna geçmeden önce öğrencileri hikâyeye nasıl güdüleyeceklerini ve onların dikkatlerini nasıl çekeceklerine de düşünmesi gerekir. Ayrıca hikâyeye sunumu sonrasında yapılacak olan değerlendirme etkinliklerinin, hangi soruların öğrencilere sorulacağını önceden kararlaştırılması faydalı olacaktır.

6.4.2. Uygulama Süreci

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “Hikâyeye sunumlarını nasıl yaparsınız? Sunumlarda nelere dikkat edersiniz?” sorularına verdikleri cevaplar incelendiğinde bunların temelde üç kategoride ele alınabileceği anlaşılmıştır. Bunlardan birincisi, hikâyeye geçiş sürecine ilişkindir. Buna dair bazı cevaplar şöyledir:

Ö7: “Öncelikle çocuğu hikâyeye okumaya hazırlayacak bir giriş yapıyorum. Tekerleme, parmak oyunu, şarkı gibi bir giriş ile dikkat çekmeye çalışıyorum.”

Ö1: "Hikâye öncesi onların dikkatini toplama adına küçük etkinlikler yapıyorum veya sorularla dikkat çekiyor merak etmelerini sağlıyorum."

Ö4: "Konu ile ilgili önce soru sorup onların merak duygusunu harekete geçiriyorum ya da hikâyeye benzer bir hikâyenin başımdan benim başımdan geçmiş gibi anlatarak dikkatlerini topluyorum."

Ö6: "Hikâye okumaya başlamadan önce bilmece soruyorum, parmak oyunu oynatıyorum, şarkı söylüyoruz birlikte. Bunların bazen hepsini bazen de bir tanesini yapıyorum çocukların o anki durumuna göre değişiyor. Böylece öğrencinin dikkatlerini çekmeye çalışıyorum."

Ö14: "...hikâyeyi sunmadan önce hikâye saatine çağırın tekerlemeler söylüyorum."

Ö10: "Masal diyarına gidiyoruz. Masal diyarına gitmek için de hayal gücümüzü kullanıyoruz. Öncelikle uçuyoruz uçakla sonra iniyoruz tamamen hayal gücümüze göre tamamen masal odaklı giriş serüvenimiz oluyor. Hadi kapıyı açalım diyoruz. Bunu eğitimlerde de söylemişlerdi zaten bize. Çocuklarda çok seviyor. Kapıyı açıyoruz ve masal diyarına giriyoruz. Çocuklar aslında zihinsel olarak bu hikâyenin içinde yer etmiş oluyorlar buzullarla kaplı, çöllerle kaplı yerde bulunduğumuzu hayal ediyoruz hayal gücünü arttırmaya çalışarak hikâye giriş yapıyoruz çıkarken de aynı şekilde çıkıyoruz. Hatta farklı bir sınıfta olursa daha güzel oluyor sınıftan sınıfa kuş gibi uçtuğumuz oluyor."

Yukarıdaki ifadelerde de geçtiği üzere bazı öğretmenler hikâye sunumuna geçmeden önce çeşitli şekillerde öğrencileri hikâye dinlemeye hazırladıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin, bazı öğretmenler hikâye sunumuna geçmeden önce giriş sorularına yer verdiğini söylerken, bazı öğretmenler bilmeceleere, şarkılara yer verdiklerini, bazıları ise öğrencilerin hayal gücünü kullandıklarını ifade etmiştir. Eğitim sürecinde öğrencinin dikkatini çekebilmek için öğrencinin yaşına, dersin hedef ve davranışlarına bağlı olarak açık uçlu sorulara yer verilmesi öğrencinin bilgi ve uyarıcıları algılaması ve etkili yaşantı geçirmesi için önemlidir. Yine, öğretmenlerin de ifade ettiği gibi hikâye kullanılırken tekerlemelere, bilmeceleere, parmak oyunlarına, şarkılara yer verilmesi, hayal gücünün harekete geçirilmesi dikkate değerdir. Bu bağlamda söz konusu öğretmenlerin hikâyeye geçiş etkinliklerini önemsedikleri ve öğrencilerin dikkatini çekme konusunda daha duyarlı oldukları söylenebilir. İkinci bir grup öğretici de hikâyelerden yararlanırken drama kullandıklarına dair görüşler ileri sürmüşlerdir. Buna dair bazı görüşle ise şöyledir:

Ö2: "...bazen uygun olan hikâyelerde canlandırma yöntemi ile ders işliyorum.

Ö10: "Bazı günler hikâyenin durumuna göre drama yaptığımızda oluyor her zaman yapamıyoruz ama sen şu karakter ol, sende şu karakter ol, hadi bir canlandıralım, bakalım nasıl davranıyormuş diyorum..."

Ö12: "Bazen okuyarak bazen drama yöntemi ile sunuyorum..."

Ö14: “bazen de eğer hikâyede doğa sesleri varsa çocukların o sesleri drama etmelerini istiyorum çok eğleniyorlar bazen de canlandırma yapıyoruz.”

Ö1: “Hikâyeyi önceden kendim okuyup daha sonra çocuklara hareket ve mimiklerimi de kullanarak anlatmaya çalışıyorum.”

Ö11: “Seslendirmeler yapıyorum karakterlere göre sesimi değiştiriyorum... Kuklalar kullanıyorum keçeden hikâye yelekleri var onları kullanıyorum. Hikâye ile ilgili malzemeleri cebine koyuyorum hikâye anlatırken cebimden çıkarıyorum. Örneğin at var at materyalini cebimden çıkarıyorum, civciv var onu çıkarıyorum gibi. Şiir dilini kullanan hikâyeler oluyor bu hikâyeleri okurken ritmi kullanıyorum. Seslendirmeleri de yapıyorum ikilemelere atasözlerine de yer veriyorum...”

Yukarıdaki görüşlerden de anlaşılacağı üzere, bazı öğretmenler bu konuda daha bilinçlidir. Onlar tek düze bir hikâye anlatımı yerine, dramalardan yararlanmaktadırlar. Dolayısıyla bu iki grupta yer alan söz konusu öğretmenlerin takip ettikleri yaklaşımın daha isabetli olduğu söylenebilir. 4-6 yaş Kur’an Kursu öğretim programı incelendiğinde temel ilkeler arasında “Eğitim sürecinde anlatım ve soru-cevap yanında drama, örnek olay, kavram haritaları, tartışma, gösterip yaptırma gibi çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak yöntem ve teknikler kullanılmalıdır” (DİB, 2021, 9) ifadesine yer verilmiştir. Buna göre söz konusu öğretmenlerin programın ruhuna uygun bir yaklaşım sergiledikleri savunulabilir.

Bütün bu olumlu bulgulara rağmen bir grup öğretici de vardır ki onların hala eski anlayışla eğitimi sürdürdükleri söylenebilir. Buna ilişkin bazı görüşler şöyledir:

Ö6: “...kitaptan hikâyeyi okuyorum. Önceden bildiğim bir hikâyeyse direk okumadan anlatıyorum.”

Ö7: “Hikâyeyi okuma kısmına geçiyorum. Ses tonumu karakterlere göre uyarlıyorum.”

Ö9: “Sınıfta kitaptan okuyarak. Her karakteri ayrı seslendiriyorum. Sesimi yükseltmem alçaltmam gereken durumlar oluyor bazen daha alçak sesle bazen daha yüksek sesle okuyorum.”

Ö2: “Yani sürekli aynı yöntemle okumuyorum, minderlerimiz var hikâye odasına dediğim de her çocuk bir mindere oturuyor, bende ortaya herkesin göreceği yere, kitabımızı koyup onların da resimleri görmesini sağlayarak, hikâyeyi ben okuyorum”

Ö12: “...çember seklini alıyoruz ben okuyacağım hikâye ile ilgili materyalleri her çocuğun net olarak görebileceği bir yere koyuyorum. Hikâyeyi okumaya başlıyorum okurken karakterleri ya da hikâye ile ilgili önemli şeyleri mutlaka kitaptan elimle gösteriyorum.”

Ö14: “Çocukları oval şekilde bazen sandalyeye bazen yere oturtuyor ve hepsinin göreceği bir yerde okumaya çalışıyorum.”

Bu görüşlerden de anlaşılacağı üzere, bazı öğretmenler hikâyelerden yararlanırken diğer yöntemlerden ziyade anlatım ve okuma yöntemini tercih etmektedirler. Dolayısıyla böyle bir eğitim anlayışında öğretmenler anlatıcı oldukları için aktif, dinleyenler ise pasif durumda kalmaktadırlar. Böyle bir durumda öğrencilerin sıkılmaları ve motivasyon kaybına uğramaları da muhtemeldir. Dolayısıyla, hikâyenin hızlı, mekanik ve kuru bir şekilde öğretmen tarafından anlatılması hikâyeden alınacak olan verimi de düşürecektir (Korkmaz, 2020, 127). Bu bağlamda öğretmenlerin hikâyelerin sunumlarında öğrencilerin etkin katılımını sağlayacak aktif yöntem ve tekniklere yer vermeleri, onlara yeni ve farklı yaşantılar geçirtmeleri faydalı olacaktır. Bütün bu değerlendirmeler bağlamında söz konusu öğretmenlerin hikâyelerden yararlanma teknikleri konusunda birtakım eksikliklerinin olduğu da ifade edilebilir.

6.4.3. Uygulama Esnasında Yararlanılan Araç ve Materyaller

Araştırmaya katılan öğretmenlere hikâye sunumunda hangi araç ve materyallerden yararlandıkları da sorulmuştur. Onların bu soruya verdikleri cevaplar analiz edildiğinde şu araç ve materyalleri ifade ettikleri görülmüştür:

Yararlanılan Araç ve Materyaller	Sayı*
Kukla	6
Hikâye Kartları-Resimler	4
Sunum-Slayt-Projeksiyon	3
Hikâye Kitapları	3
Oyuncaklar	2
Pazen Tahta	1
Kullanmıyorum	1
Toplam	21

* Her katılımcı birden fazla cevap verdiği için toplam sayısı görüşülen kişi sayısından fazla çıkmaktadır.

Tabloda görüldüğü üzere, öğretmenlerin kukla, hikâye kartları-resimler, sunum/slayt, projeksiyon, hikâye kitapları ve çeşitli oyuncaklar gibi araç ve materyalleri kullandıklarını söyledikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu konuda dile getirdiği bazı görüşler şöyledir:

Ö1: “Kukla, projeksiyon”

Ö2: “Hikâye kartları, kuklalar, projeksiyon, hikâye kitabı”

Ö3: “Kuklalar, resimler, videolar.”

Ö11: “Kuklalar kullanıyorum keçeden hikâye yelekleri var onları kullanıyorum. Hikâye ile ilgili malzemeleri cebime koyuyorum hikâye anlatırken cebimden çıkarıyorum. Örneğin at var at materyalini cebimden çıkarıyorum, civciv var onu çıkarıyorum gibi”.

Ö7: “Hikâye kitabı, pazen tahta, kukla, hikâye kartları”

Ö12: “Materyalden kastım ise hikâye de kullanılabilen oyuncak, parmak kuklalar”

Ö10: “Hz. Yunus ile ilgili balık yaptık mesela. Poşet dosyalar var. Poşet dosyaların kenarlarındaki beyaz kısmı kestik. Balık boyadılar. Balığı kestik, krapon kâğıtları verdim. Onu da büzüştürüp poşet dosyanın içine koyduk. Hz. Yunus’un balinası oldu. Hz. Nuh’u konuşurken bir tepsiye bir kısmına toprak ve bir kısmına mavi poşetten denizi yaptık ve gemi yaptık kâğıttan ve etkinliğimizi tamamladık.”

Ö4: “Parmak ve el kuklaları, oyuncaklar”

Ö7: “Bazen de bu sunumu pazen tahta kullanarak...”

Ö2: “Bazen hikâyeyi seslendiren bazı hocalardan projeksiyona yansıtıyorum. Bazen kendim slayt hazırlıyorum. Kitaplardan resim çekerek veya uygun resimler bularak fon müziğiyle o slaytı okuyorum.”

Ö9: “Slayt şeklinde, sınıfta kitaptan okuyarak. Her karakteri ayrı seslendiriyorum.”

Ö6: “Çoğu zaman materyal kullanmıyorum.”

Gerek tablodaki bulgular gerekse yukarıdaki görüşler incelendiğinde, kullanılan materyaller arasında kuklanın öne çıktığı görülmektedir. Bunu resimler ve hikâye kartları takip etmektedir. Öğreticilere bunun sebebi sorulmuş onlar hizmet-içi eğitimde kuklalarla hikâye okumaya dair eğitim aldıklarını ifade etmişlerdir. Tabloda dikkat çeken bir diğer bulgu ise okunan hikâyelerin öğrenciler tarafından somutlaştırılabilmesi için hikâye kartlarına, resimlere, sunum ve slaytlara yer verilmesidir. Yine bir öğretici de pazen tahtaları kullandığını ifade etmiştir. Bu görüşlerden anlaşılacağı üzere, söz konusu öğreticilerin hikâye sunumlarını daha etkili kılmak için kendilerince önemli gördükleri bir takım araç ve materyallerden yararlanmaya çalıştıkları söylenebilir. Öğreticilerin hikâye sunumu sırasında materyaller kullanması öğrencilerin dikkatini canlı tutması noktasında destek sağlamaktadır. Bu materyaller kuklalar, slaytlar, resimler, videolar, pazen tahta, oyuncaklar ya da öğreticinin kendi oluşturduğu bir materyal olabilir. Derslerde kullanılan materyaller öğrenmenin kalıcı izli olmasına olanak tanır. Bir öğrenme etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme o derece kalıcı olmaktadır (Kaya, 2006, Korkmaz, 2019). Bu anlamda söz konusu öğreticilerin belli bir farkındalığa sahip oldukları söylenebilir. Bununla birlikte, “Ö6: “Çoğu zaman materyal kullanmıyorum.” şeklinde görüş beyan eden ve derslerinde hikâyeleri okuduğunu ya da anlattığını söyleyen öğreticilerin olması bu konuda birtakım eksikliklerin olduğunu da göstermektedir. Çalışmanın genelinden de anlaşılacağı üzere, öğreticilere verilen uygulamalı hizmet içi eğitimler olumlu sonuç vermektedir. Dolayısıyla, değer eğitiminde materyal kullanımına dair uygulamalı hizmet içi eğitimlerinin artırılmasının bu konuda yaşanan sorunların çözümüne katkı sunacağı da savunulabilir.

6.4.4. Uygulama Esnasında Karşılaşılan Sorunlar

4-6 yaş Kur’an Kursu öğreticileri ile yapılan görüşmelerde öğreticilere “Hikâye sunumunda hangi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiş ve öğreticilerden alınan cevaplar analiz

edildiğinde bunların; a) kitaplardan kaynaklanan sorunlar, b) öğretici yeterliliklerinden kaynaklanan sorunlar, c) öğrencilerden kaynaklanan sorunlar şeklinde belli temalardan oluştuğu anlaşılmıştır. Bu temalar ve görüşler aşağıda verilmiştir:

a) Kitaplardan kaynaklanan sorunlar:

Ö1: "Kullanılan dil bazen çok seviyeye uygun olmuyor."

Ö2: "...Değerler eğitimi ile alakalı bazı yazılmış hikâyeler çocukların algılama düzeyinin üstünde oluyor. Bunu biz sadeleştirmeye çalışıyoruz. Hikâye orta veya sonlarında kullanılan bazı ayetler her çocuk için aynı anlamı ifade etmiyor, güzel bir iş yapalım derken bazen sıkıntılı bir sürece neden olabiliyoruz. Okul öncesi dönemde değerler eğitimi ile alakalı hikâye seçimin de (sınıflarımızda yaş grupları farklı olduğu için) yaş gruplarının farklı olması göz önüne alınarak hikâye yazımı yapılmalı. Aynı hikâye ama farklı çocuk..."

Ö3: "En büyük sorun hikâyenin uzun olması ve çocuğun algısına, anlama seviyesine uygun olmaması."

Ö6: "Görseli güçlü olmayan hikâyelerde dinlemek istemiyorlar."

Ö7: "Ders kitabımızdaki hikâyeler yeterli değil. Konu bütünlüğü yok, giriş gelişme sonuç yok. Verilecek değer ben buradayım diye bağırıyor sıkıcı olabiliyor. Bunları zenginleştirmek bize düşüyor çoğu zaman eklemeler çıkarmalar yapıyorum ya da daha fazla materyal kullanıyorum. İlk başladığım yıl Diyanette bir şey bulmak zordu bir çaba olduğu için zamanla çok daha iyi olacağını düşünüyorum. Diyanet değer eğitimini mesaj kaygısı içerisinde veriyor. Ben değer eğitimi anlatmak için yazılan kitaplardan çok, her yasta okunan çocuk edebiyatı tadını veren kitapların da diyanet yayınlarında olmasını isterim. Belki zamanla bunları da görürüz."

Ö5: "Diyanetin öğretici ve etkinlik kitabının içeriğinin tekrar güncellenmesi gerektiğini düşünüyorum 4 yaş ve 5 yaş olarak ayrılması gerekiyor biz bunları çalışmaya katılacak olan hoca hanımlara da ilettik ne zaman adım atılır bilemem tabi. Ayrıca hikâyeler çoğunluğun yaş grubuna göre uzun gelebiliyor, daha çok görsel ile desteklenmesi gerekiyor."

Ö8: "Diyanetin hikâyelerinde karakterler çok gerçekçi. Hayal dünyasına hitap etmiyor illa insan olacak diye bir şey yok. Hikâyelerde Diyanette maalesef öyle, Diyanet fabl yöntemine de geçmeli."

Ö13: "Çok güzel, severek ve beğenerek istifade ettiğim hikâyeler var, etkinlik uyarlamasına uygun yaşlarına hitap eden. Ancak az önce söylediğim gibi yaş seviyelerine uymayanlar da mevcut. Belki bu açıdan bir düzenlemede bulunabilir, bir de her sene komple içerik değiştirmek mümkün değil tabi ki ama üç yıl veya iki yıl üst üste gelen öğrencilerimiz olduğu için her sene yeni hikâyeler eklenebilir."

Ö9: "Diyanetin hikâyeleri güzel, çocuklar için akılda kalıcı, uzun değil genelde 1 sayfa şeklinde, fazla sıkılmıyor çocuklar. Sadece bazen mesajı verirken konuyu biraz uzatıyorlar bu da çocuklardan yana konunun dağılmasına sebep olabiliyor."

Bu görüşler incelendiğinde, öğreticilerin öğretici kitaplarında yer alan hikâyeleri çeşitli açılardan eleştirdikleri ve bunlarda, dilin ağır olması, çocukların algılama seviyesine uygun olmaması, metin uzunlukları, verilecek değerlerin doğru verilmemesi, karakterlerin uygun seçilmemesi, görsellerin yetersiz olması, hayal dünyasına hitap etmemesi vb. sorunlar gördükleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu bulgular söz konusu kitaplarla ilgili çalışma yapacak yetkililer için de anlamlı ipuçları içermektedir.

Hikâye ile eğitim sürecinde karşılaşılan bir başka sorun ise öğreticilerden kaynaklanmaktadır. Buna ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

b) Öğreticilerle ilgili sorunlar:

Ö7: “Teknoloji kullanımı fazla olan çocukların dikkatini çekmek noktasında yetersiz kalmak”,

Ö11: “...Bazen çocuklara önce oyun oynatıp yorulmalarını sağlayıp sonra hikâye okuyorum ki yorgun bir şekilde enerjilerini atmış halde hikâyeyi dinlesinler istiyorum.”

Ö12: “Öğrencilerden biri dahi kitap okunmasına hazır değil ise o okuma kafadan gitmiş oluyor o sebeple hepsinin hikâye dinlemeye mutlaka hazır olması gerekiyor. Aksi takdirde o okuma o gün yapılamıyor.”

Ö7: “Mutlaka oyun ya da hareketli bir etkinliği hikâye zamanı ile birleştiriyorum. Dinleme çalışmalarını günün yorgun zamanlarına ya da kriz anlarına (yemek saati vs.) denk getirmemeye çalışıyorum.”

Öğreticiler tarafından dile getirilen sorunlar incelendiğinde bunların temelde öğretici yeterliklerine dair önemli ipuçları sağlayan bulgular ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Örneğin bir öğretici öğrencinin dikkatini çekememekten yakınırken, diğeri çocukların normal zamanda hikâye dinlemedikleri için önce onları yorup, sonra hikâye okuma saatine geçtiğini ifade etmektedir. Diğer görüşler de benzer anlamlara sahiptir. Buradan anlaşıldığı kadarıyla, bazı öğretmenler hikâyeleri okuma ve anlatma merkezli sunmakta, öğrencilerden sessiz ve pasif bir şekilde bunları dinlemelerini istemektedirler. Yorucu bir etkinlik sonrası her ne kadar sessiz bir şekilde hikâyeyi dinleseler de çocukların hikâyeyi anlaması, hikâyedeki modeller ile özdeşim kurması, olay örgüsünü yaşamları ile birleştirebilmesi pek mümkün gözükmemektedir. Bu şekilde istenilen verime ulaşmak zorlaşmaktadır. Doğal olarak oyun çağına olan ve aynı zamanda teknoloji ile çok fazla zaman geçiren çocuklar için öğretici tarafından okunan bir hikâye çok da cazip gelmemektedir. Bu noktada öğretmenlerin yeterliliklerinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin eğitim öğretim yeterliliklerine dair yapılan bir çalışmada öğretmenlerin en fazla yetersizlik yaşadıkları konuların öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerini bilememe, çocukları motive edememe, sınıf yönetimini sağlayamama, çocuklarla etkili iletişim kuramama gibi konular olduğu ortaya çıkmıştır (Korkmaz, 2020). Bu veriler öğretmenlerin hikâye sunumunda karşılaştıkları sorunların nedenleri hakkında da ipuçları sunmaktadır.

Öğreticilere göre, hikâyelerden yararlanırken yaşanan sorunlardan bir diğeri de öğrencilerle ilgilidir. Buna ilişkin görüşler aşağıda verilmiştir:

c) Öğrenciler ile ilgili sorunlar:

Ö4: “Çocukların dikkat sürelerinin azlığı.”

Ö6: “Kalabalık gruplarda dikkatlerini toplamak zor oluyor ve çok çabuk sıkılıyorlar”

Ö12: “Aileler tarafından kitap okuma alışkanlığı kazandırılmamış çocuklara kitap okuma hususunda genellikle zorlanmalar yaşanıyor. Yaş itibariyle hikâyeyi dinleme süreleri 5-6 dk. Sonra sona eriyor, dikkatleri dağılıyor.”

Ö11: “4-6 yaş çocuğuna hikâye anlatmak çok zor. Yerinde duran bir çocuk değil seni dinliyor, ama bir oraya gidiyor bir buraya gidiyor, ama bazen arkadaşlarının dikkatinin dağılmasına da sebep oluyor bazı çocuklar çok hareketli ve yerinde duramıyor. Bu beni zorluyor.”

Öğreticilere göre hikâye sunumunda karşılaşılan sorunlardan bir diğeri öğrencilerin okul öncesi dönemde bulunmalarından dolayı dikkat sürelerinin az olması ve hikâye sunumu esnasında çok çabuk sıkılmalarıdır. Bu sorun başka araştırmalarda da ifade edilmiştir. Aslında bu durum öğrencilerden kaynaklanmamakta, tam aksine öğretmenlerin anlatım, drama, soru cevap, eğitsel oyun, okul öncesi eğitim etkinlikleri gibi öğretim yöntemlerinde ve sınıf yönetimi konularında yeterlilik sorunlarının olmasından kaynaklanmaktadır (Korkmaz, 2020, 251). Dolayısıyla, sadece öğretmen anlatımına dayalı olan, kitap merkezli bir hikâye kullanımı çocuklarda dikkatlerin çabuk dağılmasına ve sıkılmaya sebep olmaktadır. Dolayısıyla bu yaş aralığındaki çocuklardan bir yetişkin gibi sessizce oturup, bir hikâyeyi dinlemesini beklemek gelişim özelliklerine ters düşmektedir (Santrock, 2019, 211).

6.4.5. Hikâye Kullanımını Değerlendirme

Son olarak, araştırmaya katılan öğretmenlere hikâyelerden sonra değerlendirme etkinlikleri yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Onların bu konuda dile getirdikleri görüşler şöyledir:

Ö1: “Hikâye sonrasında üzerinde konuşuyoruz. Bazen soru soruyorum bazen sen olsaydın? diyerek farklı nasıl olabilir? diye yönlendirmeler yapıyorum.”

Ö6: “Hikâye sonunda hikâye değerlendirmesi yapıyor üzerine sohbet ediyoruz.”

Ö7: “Hikâye bittiğinde ise mutlaka okuduğunu anlama çalışmaları yapıyorum.”

Ö14: Bitiminde her öğrenciye sorular yöneliyorum anlayıp anlamadıklarını kavramak için.”

Ö14: “Hikâyeden sonra hikâyede geçen bir kahramanla ilgili etkinlik yapabiliyoruz. Örneğin; hikâyede bir papağan varsa bir papağan etkinliği yaptırıyorum.”

Öğreticilerin ifadelerine göre bazı öğretmenlerin hikâye sunumu sonrasında birtakım etkinliklere yer verdikleri söylenebilir. Onlar, öğrencilerin hikâyeyi anlayıp anlamadıkları, önemli olay ya da kahramanı tanıyıp tanımadıkları konusunda sorular sormaktadırlar. Bu bağlamda söz

konusu etkinliklerin önemli olduğu ve bu etkinlikleri yapan öğretmenlerin hikâyelerden yararlanırken, değerlendirme işlemine de önem verdikleri söylenebilir. Elbette, hikâye bittikten sonra değerlendirme etkinliklerine yer vermek, çocukların hikâyeyi anlayıp anlamadıklarına dair etkinlikler yapmak hikâyenin anlamlandırması, değer ve duyguların fark edilmesi, hikâyede geçenlerle gündelik hayatın bağının kurulması ve kalıcı öğrenmelerin sağlanması açısından önemlidir. Tabii burada sorulan soruların ya da yapılan etkinliklerin çocukların zihin ve duyu dünyasını geliştirici nitelikte olması gerekmektedir (Işıkoğlu Erdoğan- Akay, 2015, 36). 4-6 yaş Kur'an Kursları öğretim programında "Çocukların hayal güçleri, keşfedici ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma, duyu ve düşüncelerini ifade edici davranışları geliştirilmelidir" ve "Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi, tanınması ve duygularını uygun şekilde ifade etmeleri desteklenmelidir" (DİB, 2021, 9) ifadeleri yer almaktadır. Bu anlamda öğretmenlerin bahsedilen amaca hizmet edecek etkinlik ve materyallerden yararlanmaları faydalı olacaktır.

Sonuç olarak, öğretmenlerin hikâyelerin değerlendirilmesine dair birtakım etkinlikler yaptıkları ve bu etkinliklerin hikâyedeki olguları, kahramanları, olayları fark ettirme, empati kurdurma gibi amaçlar taşıdığı söylenebilir. Öğreticilerin hikâye kullanım süreçlerine ilişkin daha sağlıklı veriler elde etmek için elbette gözlemler de yapılabilir. Bu çalışmaların bulguları ile gözlemler arasında karşılaştırmalar yapılarak bu konudaki gerçek durum daha net ortaya çıkarılabilir.

Sonuç ve Öneriler

4-6 Yaş Kur'an kurslarında görev yapmakta olan öğretmenlerin değer eğitiminde hikâyelerden yararlanma durumlarını konu edinen bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ana hatlarıyla şu şekilde ifade edilebilir:

Araştırmaya katılan öğretmenler hikâyelerin değer eğitimine sağlayacağı katkılar konusunda belli bir farkındalığa sahiptirler. Öğreticiler değer eğitiminde kullanılan hikâyelerin öğrencilerin hayal gücünü geliştirdiğini, merak duygusunu artırdığını, öğrenmeyi kolaylaştırdığını, gerçek yaşamla bağ kurmaya imkân tanıdığını, kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirdiğini ifade etmişlerdir. Bu anlamda öğretmenler değer eğitiminde hikâye kullanımı konusunda olumlu kanaatler taşımaktadırlar.

Değer eğitiminde kullanılacak olan hikâyelerin seçiminde dikkat edilecek hususlar konusunda öğretmenlerin "öğrenciye görelilik ilkesi" kapsamına girecek ifadeleri öne çıkardıkları görülmüştür. Bu bağlamda katılımcılar hikâyelerin kısa ve resimli olması, dilinin sade olması, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermesi gibi hususlara da dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte katılımcıların hikâye seçiminde amaca uygunluk, muhtevaya katkı sağlama, olumsuz örtük mesajlardan arınık olma gibi hususların yeterince farkında olmadıkları anlaşılmıştır. Dolayısıyla onların hikâye seçimi konusunda birtakım yetersizliklerinin olduğu savunulabilir.

Değer öğretiminde kullanılan hikâyelerin temin edildiği kaynaklarla ilgili olarak, öğretmenlerin DİB yayınlarını ve öğretici kitaplarını öne çıkardıkları görülmüştür. Bununla birlikte bazı öğretmenlerin DİB yayınlarını yeterli bulmadıkları, çeşitli kişi, kurum ve sosyal medya gibi başka kaynaklardan da hikâye temin ettikleri anlaşılmıştır. Bu bağlamda Diyanet yayınları bazı öğretmenler tarafından yetersiz bulunmakta ve bu öğretmenler farklı arayışlar içine girmektedirler. Bu çerçevede hikâye seçimi konusunda belli bir yetkinlik sahibi olmayan öğretmenlerin derslerine getirecekleri hikâyeler konusunda eğitilmeleri faydalı olacaktır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu hikâye ile ders işlemeye başlamadan önce hazırlık yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu çerçevede onlar hikâye kitabına göz atma, slayt hazırlama, resim bulma vb. şeklinde hazırlıklar yaptıklarını söylemişlerdir. Öte yandan hikâye ile öğretim için amaç ve kazanım belirleme, hikâyenin etkili olabilmesi için yöntem ve tekniğe karar verme gibi etkinliklerden söz edilmediği görülmüştür. Bu bağlamda öğretmenlerin hikâye ile ders işlemek için ön hazırlığın önemini farkında oldukları, bununla birlikte bu hazırlığın niteliği konusunda eksikliklerinin olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları hikâye kullanımı esnasında, öğrencilerin dikkatini toplamak ve hikâye dinlemeye hazırlamak amacıyla sorulara, tekerlemelere, bilmecelelere, şarkılara yer verdiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte onların, öğretime giriş etkinlikleri arasında yer alan güdüleme, hedeften haberdar etme ve ön bilgileri hatırlatma gibi etkinliklere değinmedikleri görülmüştür.

Öğretmenlerin önemli bir kısmının hikâye sunumu sırasında, öğretmen merkezli bir yol takip ederek, hikâyeleri okudukları ya da anlattıkları anlaşılmaktadır. Bazı öğretmenlerin ise hikâyeleri dramalaştırdıkları, bazılarının da görsel sunum tekniklerinden yararlandıkları ifade edilmiştir. Bu bağlamda bazı öğretmenlerin öğrenci merkezli, aktif eğitim yöntemleri konusunda yetersizliklerinin olduğu da savunulabilir.

Öğretmenlerin hikâye sunumu esnasında kitap, kukla, hikâye kartları, slayt, pazen tahta araç ve gibi materyallere yer verdikleri ifade edilmiştir. Dolayısıyla, hikâyeleri kitaptan anlatsalar bile bazı öğretmenlerin bu anlatımı daha bir somutlaştırmak için, resim, kukla, slayt gibi araçlardan da yararlandıkları anlaşılmaktadır. Bu anlamda öğretmenlerin araç ve materyal kullanımı konusunda belli bir gayret içinde oldukları söylenebilir.

Bazı öğretmenler hikâye sunumu sırasında öğrencilerinin sıkıldıklarını ifade etmişlerdir. Buradan anlaşıldığı kadarıyla, öğretmen merkezli ve salt taktir yöntemiyle, hikâye sunumu gerçekleştiren öğretmenlerin derslerinde sorunlar yaşanmaktadır. Öğretmenlerin bu sorunlara nasıl çözüm buldukları noktasındaki görüşleri incelendiğinde ise bunların daha çok sınıfı susturarak ya da onları yorarak anlatmaya devam etmek gibi, etkili sınıf yönetimi ilkeleri ile bağdaşmayan çözümler olduğu söylenebilir.

Hikâyelerle öğretim esnasında karşılaşılan sorunlar ya da yetersizliklerle ilgili olarak, öğretmenlerin bazılarının DİB'in hazırladığı hikâyeleri, öğrenci seviyesine uygunluk, dil, görsellik

bakımından yetersiz buldukları, bazı öğretmenlerin hikâye öğretimi konusuna kendi yetersizliklerine dikkat çektikleri, bazı öğretmenlerin ise öğrencilerin dikkat sürelerinin kısa oluşu ve çok hareketli olmaları gibi hususları öne çıkardıkları görülmüştür. Hikâyelerle gerçekleştirilen derslerin değerlendirilmesiyle ilgili olarak ise bazı öğretmenlerin hikâye hakkında sorular sorarak değerlendirme yaptıkları ifade edilmiştir.

Yukarıda dile getirilen sonuçlar bağlamında şu önerilerde bulunulabilir:

Öncelikle, Diyanet İşleri Başkanlığının hazırlamış olduğu kitaplardaki hikâyeler amaca uygunluk, gelişim özelliklerine uygunluk, biçimsel ve görsel açıdan yeterlilik bakımından uzmanlarca incelenmeli ve sahadaki öğretmenlerden toplanacak bilgiler ve öneriler doğrultusunda bunlar değiştirilmeli ya da yenilenmelidir. Bu bağlamda 4-6 yaş Kur'an kursu eğitim programında yer alan değerleri konu edinen, destekleyici müstakil hikâye kitapları da hazırlanabilir.

Öğreticiler alışıla gelen öğretmen merkezli, takrire dayalı öğretim yerine, öğrencilerin aktif katılımını esas alan, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme gibi üst düzey beceriler kazandıran, yeni yöntem, teknik ve materyalleri deneyebilirler. Bu çerçevede onlar 4-6 yaş çocuklarının dikkat süreleri ve gelişim özellikleri dikkate alan, örnek olay, tartışma, bilgisayar destekli öğretim, senaryo ile öğretim yöntemi, rol oynamama/drama, soru cevap yöntemi, beyin fırtınası tekniği, eğitsel oyunlar gibi yöntem ve tekniklere de yer verebilirler. Yine öğretmenler hikâye sunumu esnasında, öğrencilerin el becerilerini geliştirmeye yönelik kesme-boyama gibi etkinliklere de yer verebilirler.

Araştırmadan çıkan önemli bir sonuçta öğretmenlerin hikâye ile öğretim konusunda belli bir farkındalık düzeyine sahip oldukları, ancak bunların seçiminde ve etkin kullanımında birtakım yetersizlikler yaşadıklarıdır. İşte bu bağlamda sahada görev yapan öğretmenler, küçük gruplar halinde, yukarıda sözü edilen konularda uygulamalı hizmet içi eğitimlere tabi tutulabilirler. Öte yandan 4-6 yaş Kur'an kursları için öğretici kaynağı olarak görülen İlahiyat ve İslami İlimler fakültelerine erken çocukluk dönemine dair dersler konulabilir. Ayrıca onlar için 4-6 Kur'an kurslarında staj imkânları geliştirilebilir.

Kaynakça

Acur, Elif. *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Aydın, Mehmet Zeki-Gürler Akyol, Şebnem. *Okulda Değerler Eğitimi, Yöntemler- Etkinlikler- Kaynaklar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014.

Bayka, Hatice. *Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)'nın Değerlendirilmesi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Cihandede, Zeynep Nezahat. *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2014.

- DİB. Diyanet İşleri Başkanlığı. *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2021.
- DİB. Diyanet İşleri Başkanlığı. *Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Yeterlikleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014.
- DİB. Diyanet İşleri Başkanlığı. *2021 Faaliyet Raporu*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2022.
- Diler, Ramazan. "4-6 Yaş Kur'ân Kursu Öğreticilerine Göre Mahremiyet Eğitimi ve Önemi (Nitel Bir Analiz) *Eskiye*,41 (Eylül 2020), 623-652. <https://doi.org/10.37697/eskiye.734877>
- Diñcer, Betül. *Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut Durum ve Beklentilerin Saptanması*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- İşikoğlu Erdoğan, Nesrin – Akay, Belkıs. "Okul Öncesi Eğitimde Hikâye Okuma ve Öğretmen Sorularının İncelenmesi". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 (2015), 34-46.
- Kara, Büşra. *Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocuklarının Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,2019.
- Karaca, Ayşe Sevide. *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'ân Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Kasapoğlu, Hülya. "Okulda Değer Eğitimi ve Hikâyeler", *Millî Eğitim*, 198 Bahar (2013), 97-109.
- Kaya, Mevlüt– Taşkın, Osman. "Okulda Değerler Eğitimi". *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi*. ed. M. Köylü. 131-157. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016.
- Korkmaz, Mehmet. *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri*. Ankara: Türkiye Dinayet Vakfı Yayınları, 2012.
- Korkmaz, Mehmet. *Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme*. Kayseri: Kimlik Yayınları, 2019.
- Korkmaz, Mehmet. "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 53 (2020), 237-261.
- MEB, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı, Ankara, 2013.
- Okumuşlar, Muhittin. "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikâye". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,21 / 21 (Ekim 2006), 237-252.
- Oruç, Cemil. *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2014.
- Santrock, John W. "İlk Çocuklukta Fiziksel ve Bilişsel Gelişim". çev. Tülin Şener Kılınç. *Yaşam Boyu Gelişim Gelişim Psikolojisi*. ed. Galip Yüksel. 208-240. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.
- Selçuk, Mualla. *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1990.

- Sönmez, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2015.
- Tosun, Cemal – Çapcıoğlu, Fatma. "4-6 yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi". *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 5/5 (2016), 705-720.
- Turan, Fethi – Ulutaş, İlkay. "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Resimli Öykü Kitaplarının Özellikleri ile Öğretmenlerin Bu Kitapları Kullanma Durumlarının İncelenmesi". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2/1 (2016), 21-45.
- Yağcı, Samet. *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4 - 6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)*. İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Yıkılmış Salman Meral. "Nitel Araştırmalarda E-görüşme Tekniği" *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22/1 (Haziran 2020), 183-197.
- Yıldırım, Ali- Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Yurtseven, Lütfiye- Kurt, Gökçe. "Okul Öncesi Eğitimin ve Annelerin Hikâye Kitabı Okumasının Çocukların Sosyal Beceri Gelişimi İle İlişkisi". *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 37/2(2013), 99-119.